

Lumina Giroceană

PUBLICAȚIE CULTURAL-ISTORICĂ ȘI DE INFORMAȚIE • ANUL II • NR. 2 (3) • 2011

Profesorul Octavian Gruïța, un model de intelectual bănățean

În multe scrieri din literatura noastră sau în simple evocări întâlnim acest subiect: dascălul de la țară, preotul de la țară, doctorul de la țară. Acești intelectuali ai satului, a căror țară este „satul”.

Mai toate pe care le-am citit scot la iveală figura luminoasă, harul și darul acestor oameni, a căror viață, știință și conștiință se contopesc cu viața satului în care trăiesc.

Intelectualii-luminători, cei care, dincolo de cursurile lor, slujbele lor, sunt prezențe vii, lumini care ard, spirite și lumină pentru cei din jurul lor.

Din această categorie face parte și domnul profesor Octavian Gruïța, un OM care și-a închinat o parte din viață comunității și școlii girocene. Un om care nu a făcut dintr-o obligație, ci din vocație, din dragoste pentru aproapele lui, din dorința de a lumina și semăna grăunțele luminii generațiilor întregi de tineri.

Satul este locul unde s-a născut cultura, unde se conservă și descoperă valori, unde sunt tradiții care trebuie păstrate, iar dascălul împletește firul vieții, borangicul credinței, porfira măreției (autorității geniului), brocardul imperial al omeniei și aura desăvârșită a Sfinților.

Dascălul este prima conștiință a unei Națiuni. El însuși devine formator de conștiințe, care modelează oamenii, într-o comuniune perfectă.

Pentru ca o comunitate să se dez-

volte este nevoie atât de o cunoaștere temeinică a trecutului, cât și de cultivarea unui respect nou, pentru diversitate. În Creștinism, dascălul, având aceste însușiri morale strămoșești, le-a adâncit în ființa sa, dându-le apoi discipolilor săi, transformate în valori spirituale eterne.

Monografiile scrise de Domnul Gruïța permit reconstituirea trecutului acestui spațiu geografic și vor rămâne repere istorice importante în comunitățile respective.

Cuvântul scris este zidul de apărare pe care ni l-a dat vremea nouă împotriva dușmanului: neștiința. Pătrunderea slovei cuminți până în toate unghiurile noastre e o poruncă a vremii, împlinirea acestei porunci e o datorie de cinste a acelora care simt în sufletul lor amintirea gleei de unde au pornit la școală.

Aceste deziderate le-a avut în vedere și domnul profesor Octavian Gruïța, care, prin dăruirea față de semenii, de comunitate, de locul unde s-a născut și a crescut, a reușit să le înfăptuiască și l-au făcut să intre în galeria personalităților respectate din Giroc.

Acum, în prag de pensionare, îi doresc omului care ani la rând a promovat și susținut educația, respectul față de oameni, multă sănătate și să continue misiunea, să fie o pildă vie pentru contemporani, dar și pentru generațiile viitoare.

MARIUS MATEI

MAICA DOMNULUI, MAICA TUTUROR CREȘTINILOR

Între învățăturile scumpe din tezaurul Ortodoxiei și care-i dau strălucire și frumusețe acesteia este fără îndoială și cea privitoare la preacinstirea Maicii Domnului. În viața de credință, de lumină și de har a Bisericii noastre dreptmăritoare Maica Domnului nostru Iisus Hristos se bucură de o evlavie și de o cinstire aleasă.

Nu există slujbă dumnezeiască în care să nu fie invocată spre folosință și ajutor cea care l-a născut mai presus de fire cu trup pe Fiul lui Dumnezeu și care s-a învrednicit să fie „mai cinstită decât heruvimii și mai slăvită, fără de asemănare, decât serafimii”.

Cinstirea aceasta arătată față de Preasfânta Fecioară Maria este strâns legată de rolul deosebit pe care ea l-a avut în iconomia mântuirii neamului omenesc, acela de a aduce în lume la „plinirea vremii” (Galateni 4, 4) pe Însuși Dumnezeu întrupat.

† VISARION
Episcopul Tulcii

– Continuare în pagina 2 –

МЯСЯ ДОМНУЛУИ

– Urmare din pagina 1 –

Prin ascultarea ei față de planul dumnezeiesc, Maria devine roabă smerită a Domnului, dar, în același timp, se umple de sfințenie devenind Eva cea nouă „*cea plină de har*”.

Dacă Eva a adus în lume blestemul, Maria a adus binecuvântarea; dacă Eva a adus în lume moartea, Maria a adus Viața cea adevărată; dacă Eva s-a făcut pricinuitoare a căderii, Maria, prin ascultare și smerenie, a devenit pricină a binecuvântării și a bucuriei. „*Prin Eva a venit moartea, iar prin Maria, Viața*” spunea odinioară fericitul Ieronim.

Noi o cinștim pe Maica Domnului pentru faptul că ea a fost cinstită, mai întâi, de către Însuși Dumnezeu Tatăl, când a ales-o să-l nască pe Fiul Său ca om; a cinstit-o apoi îngerul Gavriil, la Buna-Vestire, când a salutat-o cu cuvintele: „*Bucură-te cea plină de dar Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei*” (Luca 1, 28).

A cinstit-o apoi și Sfânta Elisabeta, mama Sfântului Ioan Botezătorul, care, umplându-se de Duhul Sfânt, a grăit Sfintei Fecioare: „*Binecuvântat este rodul pântecelei tău*” (Luca 1, 42) fiind cea dintâi care a numit-o pe Maria ca fiind „*Maica Domnului*” (Luca 1, 43).

Însăși Sfânta Fecioară Maria a spus despre sine „*iată de acum mă vor fericii toate neamurile*” (Luca 1, 48). Și cu adevărat la toate neamurile creștine Sfânta Fecioară Maria se bucură de o cinstire deosebită, fiindu-i închinată zile de prăznuire, sfinte locașuri de închinare – biserici și mănăstiri – unde an de an de ziua ei se adună milioane de credincioși spre mărirea lui Dumnezeu și a Sfintei Fecioare.

„*Toate tainele tale sunt minunate, Născătoare de Dumnezeu*”, glăsuiește o cântare bisericască închinată Maicii Domnului. Și, într-adevăr, taină a fost venirea sa în lume din dumnezeieștii părinți Ioachim și Ana, taină a fost intrarea ei în Templul Domnului la vârsta de trei ani, taină a fost întruparea Mântuitorului Hristos la Buna-Vestire, taină nașterea sa cea mai presus de fire și tot taină adâncă și de nepătruns plecarea ei din lumea aceasta către Fiul ei cel preaiubit.

Taină a fost întreaga viață de sfințenie și de smerenie a Maicii Prea Curate. De la peștera umilă a Betleemului și până la Crucea de pe Golgota ea l-a însoțit pe Fiul ei pe toate drumurile arse de soare și bătute de vânturi ale Țării Sfinte, luând parte la toate durerile și bucuriile oamenilor, începând cu prima minune a Fiului ei, făcută de altfel la rugămintea ei, la nunta din

Cana Galileii, când apa a fost prefăcută în vin.

Cu acest prilej, Maria a rostit cuvintele „*Faceți tot ce vă va spune El*”, cuvinte ce au rămas peste veacuri ca adresate tuturor celor ce cred în Fiul ei. Aceste cuvinte sunt, de fapt, Testamentul Maicii Domnului, pe care ni l-a lăsat nouă, și anume să ascultăm de învățăturile lui Hristos, să-i împlinim voia Lui cea sfântă, ca să dobândim viața cea veșnică.

În vremea Răstignirii Mântuitorului, prin inima Sfintei Sale Maici a trecut sabia durerii, după cum îi proorocise dreptul Simeon, iar la poalele Crucii Mântuitorul o încredințează ucenicului Său iubit, Ioan, spre a o sprijini și ajuta în viață.

De atunci, noi, creștinii, suntem fiii duhovnicești ai Maicii Domnului, iar Maica Domnului este mama noastră bună, care ne ocrotește, ne iubește și ne întărește cu sfințele sale rugăciuni.

Dacă pe pământ ea a fost Maica lui Hristos, în cer ea este Maica noastră „*grabnic ajutătoare*”, iar din Maica durerilor pe pământ a devenit Maica bucuriei și a mângâierilor în veci pentru „*tot sufletul cel necăjit și întristat*”, căci ea este cu adevărat „*întru rugăciuni neadormită și întru folosință nădejdea cea neschimbată*”, cum o arată atât de frumos condacul sărbătorii Adormirii.

Sfânta Sa icoană, cu pruncul dumnezeiesc în brațe, împodobește de două mii de ani, pretutindeni, sfințele altare și lăcașurile de închinare, ca și fiecare casă de creștin. În fața icoanei sale sunt rostite rugăciuni, sunt înălțate cereri de ajutor și sprijinire, sunt vărsate pâraie de lacrimi de umilință și de pocăință și tot de acolo se revărsă în sufletele celor ce se roagă pace, binecuvântare, liniște și ajutor de la Fiul Său. Tot ceea ce cerem în rugăciune către Maica Domnului, cerem de fapt de la Mântuitorul Hristos prin solirile Maicii Sale. Socotim că nu există creștin ortodox care să nu fi simțit, cel puțin o dată în viața lui, ajutorul Maicii Domnului în clipele de încercare sau de suferință.

În chipul preacurat al Maicii Domnului, noi vedem însuși chipul lui Hristos, așa cum îl vedeau și ucenicii Domnului după Înălțarea Sa la ceruri.

Cinstirea Maicii Domnului nu umbrește cu nimic cinstirea și închinarea Mântuitorului Hristos, ci dimpotrivă, i-o sporește și ni-L pune într-o lumină de mai multă sfințenie pe Cel ce S-a întrupat din pântecele său cel preacurat.

Icoana Maicii Domnului cu pruncul este, în același timp, icoana Bisericii, Trupul tainic al Domnului, ce cuprinde la sânul ei pe toți cei luminați și renăscuți la viața cea nouă „*prin apă și*

prin duh”, pe toți cei ce-L mărturisesc pe Domnul de a fi Unul din Treime întrupat pentru mântuirea noastră.

O evlavie deosebită a nutrit-o față de Maica Prea Curată, de-a lungul veacurilor, neamul nostru românesc, pentru care Maica Domnului a devenit „*Măicuța*” care l-a ocrotit și l-a călăuzit în decursul zbuciumatei sale istorii. Mai ales acum, în perioada Postului Sfintei Marii, evlavia românilor sporește în chip deosebit, cu deosebire în Transilvania, unde în fiecare seară se cântă Paraclisul Maicii Domnului, iar de Ziua Adormirii ei – 15 august – se organizează pelerinaje la marile sanctuare ce-i sunt închinare. În fiecare an, întreaga Românie, de Adormirea Maicii Domnului, devine un altar, o biserică imensă în care îngerii, împreună cu oamenii, îl preamăresc pe Dumnezeu și o laudă pe cea care L-a născut cu trup pe Fiul lui Dumnezeu.

„*Întru naștere fecioria ai păzit, întru adormire lumea nu o ai părăsit de Dumnezeu Născătoare. Mutatu-te-ai la viață fiind Maica Vieții și cu rugăciunile tale izbăvești din moarte sufletele noastre*”, glăsuiește troparul Adormirii, arătând în el, ca într-o icoană, întreaga taină ce s-a săvârșit în viața și moartea Maicii Domnului.

Să o cinștim, așadar, cum se cuvine pe Maica Împăratului a toate, și cu cuvântul, dar mai ales cu fapta. Să o laudăm pe ea prin frumoasele și înălțătoarele imne de laudă aflate în tezaurul liturgic al Bisericii noastre, prin Acatistele și Paraclisele închinare ei și care se citesc sau se cântă „*la toată scârba sufletului și la vreme de nevoie*”.

Să nu pregetăm a-i cere ajutor și folosință rugându-o să ne scape de tot răul și să ne acopere cu preacinstitul ei acoperământ așa cum a făcut de atâtea ori și cu neamul nostru românesc care a cinstit-o în chip deosebit înălțând în numele ei mănăstiri și biserici mărețe.

Să căutăm să fim mereu cu ochii trupului și ai minții spre icoana Prea Curatei și să împlinim poruncile Fiului său, spre mântuirea noastră, rugându-ne ei cu cuvintele pe care cel între sfinți părintele nostru Andrei Șaguna, cândva, i le adresa de praznicul Sfintei Adormiri: „*O, slavă și bucurie a celor cerești și a celor pământești! O, Doamnă și Stăpâna noastră de Dumnezeu Născătoare! O, nădejde și scăpare și acoperământ al creștinilor! Sub a ta prea puternică părtinire alergăm și cucerindu-ne te rugăm pe tine primește suspinurile și lacrimile noastre ce le-am vărsat astăzi în biserică Unuia Născut Fiului tău și izbăvește-ne de toată nevoia și întinarea pe noi păcătoșii și pe toți care neîncetat îți cântă ție: Bucură-te mireasă pururea fecioară*”.

PORTUL TRADIȚIONAL – EXPRESIA UNVI NEAM

– Urmare din numărul trecut –

DIMITRIE COMȘA (1846-1931) – profesor de studii economice-agricole la Institutul Teologic-Pedagogic din Sibiu, membru mirean în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului și în Congresul Național Bisericesc al Mitropoliei Ardealului, președintele

Dimitrie Comșa și soția sa, Otilia

Reuniunii Române de Agricultură din județul Sibiu, membru în Comitetul executiv al Partidului Național Român din Transilvania, membru de onoare (1926) al Academiei Române. Unul dintre autorii și semnarii Memorandumului (1892).

Este autorul unor cărți, studii și redactor al unor publicații, cum ar fi:

- *Pomăritul*, Sibiu, 1877, 200 p.

- *Călăuza agricolă*, 3 vol., Sibiu, 1924-1925, 650 p., cu lecțiile ținute la Institutul Teologic-Pedagogic din Sibiu.

- *Îndrumări din economia câmpului* (1929); *Îndrumări din economia casnică și grădinărit* (1929),

- A redactat „Calendarul bunului econom” (1877-1881) și ziarul „Economul” (Sibiu, 1893-1894);

- „Anuarul Institutului Teologic-Pedagogic”;

- „Telegraful Român”;

- „Tribuna”;

- „Foaia Poporului” și la alte periodice sibiene.

O parte din colecția de ceramică a lui Dimitrie Comșa îmbogățește astăzi și numărul de obiecte ale Muzeului Țăranului Român din București, alături de piesele colecției lui Octavian Roguski și ale unor personalități marcante ale României, precum: Sabina Cantacuzino, Elisa I. Brătianu și Regina Maria și tot Dimitrie Comșa, alături de Octavian Tăslăuanu, Victor Păcală, Minerva Cosma, Emil Sigerus a donat foarte multe piese Muzeului Asociațiunii, care în anul 1950 este închis și intră sub tutela Muzeului Brukenthal. În anul 1956, înființează Secția de Artă Populară, reunind în expoziția de bază colecțiile Muzeului Asociațiunii și ale Muzeului Societății Ardelene a Carpaților.

Întocmește trei albume în câte trei tomuri, fiecare album având 270 de modele, broderii și țesături, lucrate în mătase, bumbac și lână. A dăruit cele trei albume Reginei-poete Carmen Sylva, Academiei Române și Societății „Astra”. Al patrulea exemplar a fost comandat de Ministrul Spiru Haret, iar al cincilea a fost vândul doamnei Eliza Ionel Brătianu.

Cele mai cunoscute editări etnografice ale lui Dimitrie Comșa sunt cele două albume: *Albumul artistic*, reprezentând 284 de broderii și țesături după originale țărănești (Sibiu,

Dimitrie Comșa, Paul și Erica Munteanu

1904, studiu introductiv și 40 planșe color; reeditat în 1978) și *Albumul de creștături în lemn*, înfățișând 243 de obiecte după originale țărănești (Sibiu, 1909, studiu introductiv și 41 planșe color; reeditat în 1978).

MARIUS MATEI

Dimitrie Comșa, Leonte și Stela Munteanu, Petru Vlad și Veturia, dr. Crețu și soția

De la dansul tradițional la agresiunea contemporană

Cele mai multe probleme legate de agresiunea contemporană se referă mai mult la cântecul vocal, dar consider că mult mai gravă este cea din domeniul coregrafiei. Agresiunea asupra dansului popular românesc a început imediat după anul 1944.

Societatea umană, în evoluția ei milenară, a parcurs mai multe etape de dezvoltare, care s-au concretizat prin apariția unor culturi și civilizații pe mapamond, formând marea ladă de zestre a națiunilor.

În decursul existenței sale, umanitatea desfășoară neîntrerupt două forme de activitate: una material-practică și cea de-a doua spirituală. Dacă în prima categorie intră munca propriuzisă pentru cererea de obiecte, în practica social-istorică, în viața particulară și cea familială etc., cea de-a doua grupă reprezintă înțelegerea lumii, pătrunderea în tainicile legi ale ei, oglindind lumea în imagini afective, oferind o cunoaștere „concretă” și profund „emoțională”, acționând cu mare intensitate asupra simțurilor noastre.

Se știe că dansul este o expresie a acestor simțuri, constituindu-se ca o artă a gesturilor și mișcărilor omenești, având capacitatea de a reda cu deosebită convingere și calitate o întreagă și variată gamă de sentimente umane. Dansul nu conștătuie numai o exprimare naturală a sentimentelor, el acționează cu o forță excepțională asupra celor din jur, transmițând în conștiința lor puternice sentimente, am putea spune chiar „molipsitoare”.

Nu o dată, privind un spectacol de dans sau fiind prezenți la hora satului, ni s-a creat parcă dintr-o dată dorința de a intra în jocul general sau de a încerca o imitare a mișcărilor prezentate de dansatori. Trebuie însă să facem o remarcă; nu orice mișcări care exprimă puternic unele sentimente sunt opere autentice ale artei dansului. Fac parte din artă numai acele dansuri ce întruchipează o imagine artistică pregnantă și rațională cu ajutorul căreia se îmbogățesc ideile noastre despre om. Acestea sunt, desigur, numai mișcărilor și gesturile care, prin succesiunea lor, constituie baza dansului și-i redau caracterul specific propriei imagini, cu motivațiile corespunzătoare.

Dacă privim o clădire, o uzină, ele creează o imagine artistică a „condi-

țiilor” sociale înconjurătoare. Dacă privim însă un dans, acesta ne redă imagini expresive ale oamenilor, fie colective, fie individualizate, prin al căror mesaj ne formăm o imagine și chiar deducții privind societatea care le-a creat. Iată deci, că dansul nu reprezintă imaginea artistică a „condițiilor”.

Întocmai ca și ornamentul, dansul este alcătuit dintr-o serie de motive expresive, unificate printr-un anumit ritm. Motivele, la rândul lor, pot fi specific naționale, ca de pildă: ținuta bărbaților la hore, „tropăitul” la sârbe, rondul picioarelor la brăurile bănățene, prietenii la jocurile oșenești etc.

Un alt exemplu este „jocul de doi” bănățean, în care dansatorii se „dezlănțuie” pe întreg spațiul scenic, în mod

nealterat, și să-l ferim de elementele agresive care au apărut în perioada contemporană.

Dansul bănățean, prin structura sa, face parte din marea familie a dansurilor naționale românești, reprezentând firea, temperamentul oamenilor acestor locuri. El se caracterizează prin execuția figurilor în demi-plie a pașilor, călcarea pe perinița picioarelor, rotări ale picioarelor în aer și la nivelul soldului, încheștările succesive, simultane, cu scurte sărituri ale piciorului de sprijin. La acestea se mai adaugă și strigăturile, care-i conferă și o exprimare prin viu grai, o mulțumire de stare sufletească, un gând bun sau o anume apreciere, spusă în șagă, spre a stârni veselia generală, neașteptată.

proporționat, în care timp desfășoară o întreagă gamă de figuri, mișcări ale brațelor și picioarelor, păstrându-și pe tot parcursul ținuta dreaptă a corpului. În toată dinamica sa de desfășurare, acest dans nu reprezintă scene de viață sau imagini individualizate ale omului.

Aria spirituală cuprinde însă un câmp larg, un sens vast interiorizat, tocmai datorită faptului că pe tot parcursul desfășurării sale, nu urmărește o reprezentare plastică a unor scene izolate din viață. Conținutul exemplului dat, cât și al altora, reprezintă sentimentele și structura unitară a omului – acesta este conținutul real al dansului, ce se exprimă prin mijloacele și imaginile specifice, create de un sistem ritmic bine organizat, în cadrul căruia se desfășoară gesturile și mișcărilor specifice ale unui popor.

Am considerat necesară această prezentare sumară a dansului ca gen al artei și câteva din trăsăturile lui specifice, pentru a putea înțelege mai bine de ce trebuie să-l păstrăm cu sfințenie,

Eronat sau tendențios, s-a afirmat, în lucrările apărute după anul 1944, că în perioada interbelică au fost culese și cunoscute în țară cca. 150 de dansuri; în lucrarea sa **Jocurile populare românești**, G.T. Niculescu Vărona, apărută în perioada interbelică, ne indică 1546 de numiri de hore, 14 de numiri de călușari, 356 de numiri de sârbe, nenumărate jocuri din Ardeal, Bucovina și Banat, însumând 2510 de numiri

de jocuri naționale, din care 340 au fost culese de către autor. În acest fel, se dorea de către „discipolii” vremii ca să ne arate că, până la 23 august 1944, cultura satului românesc era inexistentă. Oare întâmplător aceeași lucrare ne prezintă consemnările scriitorilor străini ce ne-au vizitat țara despre jocurile naționale românești, precum: Bandinus, Kazinczy Ferencz, Kemeny Ianos, Raffet Auguste, care elogiază dansurile noastre? Oare întâmplător formațiile de dansuri din Viștea-Făgăraș și Pădureți-Argeș, în anul 1939, au dus faima jocurilor românești departe de granițe, obținând, la un concurs ținut la Londra, marele premiu? Mai putem aminti formațiile de jocuri din Borlova și Obreja, care au uimit spectatorii din Budapesta și alte orașe europene.

Prof. CIPRIAN CIPU
Director
Centrul de Cultură și Artă
al Județului Timiș

– Continuare în numărul viitor –

Să țineti minte!!!... 18 iunie 1951

România este o țară învinsă după al Doilea Război Mondial – cucerită de către Uniunea Sovietică și considerată ca atare și de către puterile aliaste. În consecință, va fi în totalitate la cheremul celui puternic. Pe lângă pretențiile foarte mari ale despăgubirilor de război pe care le plătește, sărăcind, mai este obligată și la schimbarea din temelii a orânduirii sociale și adoptarea fără murmur a ideologiei comuniste. Conform acestei ideologii, prin lupta de clasă și prin dictatura proletariatului, la noi trebuia nimicită fosta clasă exploatare – oameni bogăți și trebuia să dispară proprietatea privată. După venirea la putere a Partidului Comunist Român, sprijinit puternic de Moscova, acesta începe „implementarea” acestor cerințe prioritare ale noii clase – proletariatul –, instalată în fruntea statului. Problema proprietății private asupra pământului îi interesează în cel mai înalt grad. În 1945 se confiscă marile proprietăți funciare ale celor considerați criminali de război. Tot în anul 1945 sunt expropriate cetățenii români de etnie germană, cu proprietăți mai mari sau mai mici. Pentru început, până la colectivizare, ca să-și atragă țărani de partea lor, aceste pământuri confiscate sunt împărțite acestora, în cadrul reformei agrare. În martie 1949 sunt expropriate moșierii. De data aceasta, pentru că se pregătea colectivizarea, aceștia vor fi eliminați din locurile de baștină (ferme model, exploatații moderne etc.), unde aveau o anumită influență asupra țărănimii pe care partidul vroia să o atragă în gospodăriile agricole colective. Vor fi internați în diferite localități din țară, cu domiciliu obligatoriu, care nu li se ridică decât după 15 ani. Sunt alungați, scoși cu forța din locuințe, din ferme și sălașe, noaptea. Pot lua din averea care o au – un geamantan. Tot ceea ce „comisiile” au confiscat devine „bun al întregului popor”. Următorii vor fi...

CHIABURII

Această „pătură” a țărănimii, cum le plăcea celor de la partid să o numească, este formată din țărani patriei care dețin o anumită putere economică. Talpa țării, de fapt. Producătorii de hrană – pâinea, carnea, laptele etc. Aceștia nici în ruptul capului nu vor să accepte nici măcar

ca idee înscrierea lor în G.A.C.-uri (Gospodăriile Agricole Colective). Pentru asta trebuiau nimicți, distruși, sărăciți, alungați. Trebuia să li se închidă gura. Trebuiau anihilați. Pentru asta TREBUIA SĂ LI SE IA PĂMÂNTUL!!! Pământul este tot ce aveau aceștia mai scump pe lume. Prin confiscarea acestuia, trebuiau excluși din viața comunităților unde aveau o mare influență și unde, conform gândirii comuniste, „vor mai pune bețe în roate” lămuritorilor care-i îndemnau pe țărani să urmeze „calea luminoasă” a viitorului agriculturii socialiste după model sovietic – colhozul. Pentru că numărul acestor chiaburi, de fapt oameni harnici, strângători din generație în generație de bunuri și mai ales strângători de pământuri, pe care, pentru a le cumpăra, fac eforturi mari și pe care le consideră fără de preț, este destul de mare, iar cei cu colectivizarea se tem de reacțiile lor. Partidul începe distrugerea lor, cu metode „specifice”. Îi obligă, din an în an, la dări către stat din ce în ce mai mari. Cotele în produse și impozitele în bani depășeau veniturile reale ale acestora. Cei ce nu le puteau achita – majoritatea nu pot – sunt considerați „sabotori”, judecați și întemnițați sau amendați cu sume foarte mari. Satele bătrâne sunt bogate. În multe localități, așa-ziii chiaburi sunt ușor majoritari. Ca să scape de ei, vor folosi altă metodă. Tot specifică. Luată din arsenalul sovietic de nimicire. Comuniștii români i-au zis:

DISLOCAREA

Va fi o metodă atotcuprinzătoare. Se va aplica prin îndepărtarea din sate a chiaburilor, împreună cu întreaga familie și fixarea lor cu domiciliu obligatoriu în alte zone ale țării (au fost oare și idei pentru Siberia?). Conjunctura politică de atunci (apropierea de granița cu Iugoslavia – cu Tito, conducătorul, tot comunist, al acestei țări vecine, dar care nu se supune lui Stalin) face ca sarcina comuniștilor români (cam ruso-români) de a scăpa de chiaburii din Banat să fie cumva motivată. Chiaburii fiind dușmanii clasei muncitoare, trebuiau, prin definiție, să fie neapărat „titoiști” și de aici ideea că AR PUTEA, în caz de război, deveni spioni. Rețineți: „AR PUTEA”!!! Nu exista prezumția de nevinovăție. Ce mai conta? Se întocmesc febril tabele cu cei propuși

pentru dislocare. Se pregătesc forțe armate, de miliție și de securitate importante și apoi se trece la acțiune. Dislocarea forțată, neanunțată, sub teroare și sub amenințarea cu arma începe în dimineața zilei de 18 iunie 1951, ora 3 a.m., în toate satele aflate pe o adâncime de până la 30 de kilometri față de fâșie, pe toată granița cu Iugoslavia, de la Beba Veche, până la Plenița, în Dolj. Persoanele nominalizate sunt duse spre gară și încărcate în vagoane de marfă. Peste 43.000 de persoane – circa 10.500 familii – copii, bătrâni, femei, bărbați, ologi, bolnavi netransportabili, gravide, veterani, răniți în Primul Război Mondial, invalizi. Toți. Tot ce mișcă într-o familie considerată că ar putea fi periculoasă. Au participat la acțiune peste 23.500 de militari în termen, milițieni, ofițeri. Toți înarmați până în dinți, cu armament și muniție de război.

Vă dați seama ce frică le-a fost? Un om înarmat pentru fiecare copil, invalid, neputincios, femeie gravidă, babe și moși? De ce? De frică!

Totul s-a desfășurat în ordine. Turma de români nevinovați s-a deplasat „de bună voie” la locul indicat. Adică la bou-vagon.

Totul s-a desfășurat fără evenimente majore. Unii s-au spânzurat înainte de a-și părăsi casele. Câțiva au fugit. Nu i-au nimerit. Armata contra propriului popor. N-am ținut minte și s-a repetat la Revoluția din decembrie 1989.

Acțiunea s-a desfășurat cu ură de clasă. Deși veniți la putere de puțin timp, au avut vreme să îndoctrineze tinerii luați în armată și trimiși aici, în Banatul care „colcăia” de dușmani – nu-i așa?

Au fost vizate pentru deportare următoarele categorii de persoane: *basarabeni* – cetățeni ai României care au venit la noi, fugind de regimul sovietic; *macedoneni* – colonizați de guvern în urmă cu 7-8 ani în Banat, împroprietăriți în satele nemțești. Expulzați din Cadrilater, nu se știe de ce acum sunt considerați periculoși și sunt re-re-re expulzați; *nemți* – familii de etnie germană. Mai ales cei bogăți. Foști membri ai grupului etnic german. Mulți, deja la a doua deportare (prima în Rusia); *sârbi* – suspecți titoiști.

Prof. SILVESTRU ȘTEVIN

– Continuare în numărul viitor –

Balada astrilor nebuni

(după Ion Murariu)

Au bolânzât și stelele pă șieri
Și cad în marie una câte una
Rotundă ca și fața la cineri,
Dă spaima lor o căpiat și luna

Iar norii fug și ei înspăimântați
Când moș Ilia își descarcă tunu
Dă vântu serii păstă tot mânați
Ei lăcrimează unu câte unu

Băgrinii parc-or bolânzât și ei,
Dănțăluiesc cu crenjili plecace
Un hârț s-ascubge-n cupa dă tului
Iar în fireastră ploaia tăt mai bace.

Io, tolănit pă patu meu dă priși
Dă neaza lor trag duna păstă cap
Păstă spinare tocmai cu un briși
Fiorii rieși parc-or pornit la trop.

Chiar dacă unii mă socot bătrân,
Io tot mă sânt ca-n anii cinereții
Și tot așa în veci am să rămân,
Un rob supus al frumuseții.

Păcat dă aștri că s-or becejât,
Că nu au bani să-și ieie meduțanuri,
Iar io nu pot să le doresc dăcât
Să să ogoaie, că m-or pus pă gânduri

Șie să le fac, cu șe să-i îmbunez
Să să oprească cumva să mai cadă?
Să-i ung pă toți cu mere ori pecmez
Sau să le mai scriu în noapce o baladă?

Cad în jenunchi și-am să vă rog: V-opriți
Macăr acum în pragu gimineții,
Voi aștrii mari pă șer înșiruiți
Stăviți-vă că bolânzăți poeții!

Mi-s năcăjât și tare v-aș ruga
Și fiți cumiți acolo-n galaxie
Macăr acum, un pic dă zâua mea,
C-arunc în voi cu litra dă răchie.

Petru Chira

Poezii

Sub cerul de ceară

Am plantat secrete mii sub cerul de ceară
Și-au crescut.
S-au adunat în pânțelele serii,
În dramele infinite ale verii,
Cerșind înăuntru ce se vede pe afară,
Dorințe de-a alunga a vremurilor gheara
De sub scut.

Și în rădăcina lor, sub cerul de miere
Dorm tăceri.
Căci nu le-a durut când putea să le doară
Și n-au murit când era să moară,
Iar visele-mi cad pradă către-o altă înviere,
Secretele-mi sunt vântul, iar liniștea adiere
Ca și ieri.

Iar orele curg valuri sub cerul de smarald,
Deseori.
Și viața lor e ca un planetariu,
Secretele nu cer nici un comentariu.
În ele și-n planete-am să mă scald,
În ele e prea bine și prea cald,
Ca să mori.

Amalia Gaiță

Poveste de mai

Fluturii nu sunt flori de iasomie
Și totuși unul i-a căzut în sân
Când fredona cuminte o melodie
Sub palma strâmbă a unui salcâm

Și-abia zbură în sânu-i de aramă
Când ostenit căzut-a-n palma ei
Închide ochii, fluture de-alamă,
Și-mbată-te-n parfumul ei de tei!

Când fata îl văzu în a ei palmă
Își șterse-o lacrimă cu mâna-ncet
Îl duse prins de-o aripă la piept.

Îi fredonă o dulce melodie
Și-l mângâie întocmai ca pe un zeu:
„Când vântul mi te-a așezat pe ie
Eu eram vara, tu amorul meu”

Bianca Antal

Breviar cultural

Târgul de carte Gaudeamus

Între 4 și 8 mai a.c. a avut loc la Timișoara, în Piața Victoriei, un eveniment cultural de excepție: târgul de carte Gaudeamus. Organizat într-un spațiu rezonabil, amenajat într-un cort în formă de labirint, în care au expus

o mulțime de edituri, prezentând volume din toate genurile (științifice, literare, manuale didactice, cărți pentru copii ș.a.), la prețuri rezonabile, cu multe reduceri, târgul a fost vizitat de mulți doritori să-și îmbogățească bibliotecile personale cu noi achiziții. Totodată s-au făcut donații de carte pentru biblioteci din mediul rural, la care am contribuit și noi cu câteva volume apărute în spațiul girocean. Constituind un deosebit succes în domeniul cultural, așteptăm o nouă ediție a târgului în anul viitor.

Revista graiului bănățean „Tăt Banatu-i fruncea”

Revista a Asociației Scriitorilor în Grai Bănățean, a împlinit zece ani de apariție, ajungând la peste optzeci de numere, întrunind peste 640 de pagini.

Ca o adevărată revistă de cultură, în paginile acesteia s-au publicat de-a lungul anilor poezii în grai bănățean, dar și în limba literară, precum și alte

creații, aparținând unor numeroase genuri și epoci literare, ca și lucrări referitoare la folclor, lingvistică, dialectologie, istorie, toponimie, muzică populară, prezentări de cărți etc.

Colaboratorii revistei sunt nume cunoscute din întreg Banatul istoric, incluzându-i și pe cei din Banatul sârbesc. În ultima apariție (cuprinzând numerele 77-84), pot fi întâlnite și numele lui Petru Chira și Ion Murariu.

În ceas aniversar, La mulți ani! revistei și celor care nu obosesc să-i dea viață.

Lansare de carte

O dublă lansare de carte a avut loc în data de 14 mai a.c. în cadrul Ligii Scriitorilor din România. Autoarea celor două volume „*Dor de primăvară*” și „*Monografia localității Cornea – jud. Caraș-Severin*” este cunoscuta interpretă de muzică populară, Maria Martinescu Sadovan. Despre semnificația, valoarea și originalitatea

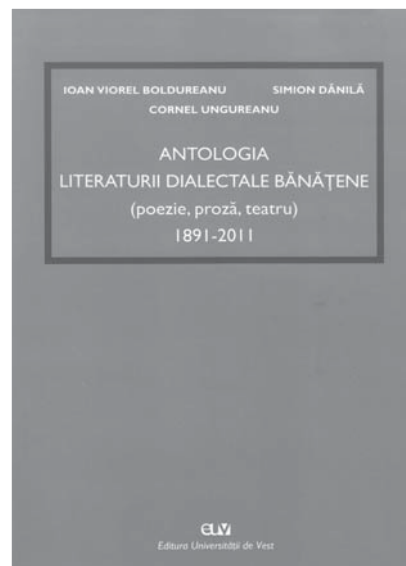
acestor două volume au vorbit, pe rând, Lucia Ancuța, Doina Drăgan, Mariana Sperlea, Mariana Strungă, Antuza Genescu și colegile de breaslă Maria Tudor și Livia Ilcău.

Referindu-se la volumul de versuri „*Dor de primăvară*”, Ion Murariu a prezentat comunicarea Cuvântul „dor” – generator de stare poetică.

Actorul Vladimir Jurăscu a recitat versuri din volumul autoarei, care și-a sărbătorit cu acest prilej ziua de naștere.

Eveniment editorial

Un eveniment editorial de excepție a avut loc în această primăvară: a apărut, la Editura Universității de Vest, volumul „*Antologia literaturii dialectale bănățene (poezie, proză, teatru) 1891-2011*” de Ioan Viorel Boldureanu, Simion Dănilă și Cornel Ungureanu.

Într-un preambul, cei trei autori semnează materiale interesante (și necesare) care orientează cititorii în privința acestui fenomen literar, care este literatura dialectală, elogiată de mari nume ale culturii și literaturii române: Titu Maiorescu, George Călinescu, Nicolae Iorga, Lucian Blaga, Camil Petrescu.

Antologia cuprinde numele a 44 de creatori din domeniul poeziei, prozei, dramaturgiei, reprezentanți ai literaturii dialectale bănățene de la noi și din Banatul sârbesc. Printre aceștia, sever selectați în culegere, se numără și Petru Chira al nostru, cu un număr de 14 creații. Dintr-una (*Tristeț dă iarnă*) reproducem o strofă: „*Nu-i niși o frunză-n prunii din Giroc,/ Doar căceva-n alun, la Primărie/ Și dă tristăță-mi vine să dau foc.../ Doar mă-ncălzăsc c-o gură dă răchie*”

Antologia mai cuprinde un glosar de termeni dialectali ce se regăsesc în textele selectate. De asemenea, într-o *Anexă* sunt amintiți autori și texte selectate în cele mai importante și mai răspândite antologii și culegeri de versuri și texte bănățene apărute între anii 1974-2010.

I.M. GIROCEANU

Pompierii din Giroc, vicecampioni naționali

În zilele de 11 și 12 august, la Târgu Secuiesc au avut loc finalele naționale ale Concursului profesional al serviciilor voluntare și private pentru situații de urgență. Campioni naționali anul trecut, ca și în 2008 și 2009, pompierii voluntari giroceni au trecut peste fazele județeană și zonală, mergând direct în finală. Echipa din Giroc a ocupat locul al doilea, ratând al patrulea titlu național consecutiv, după un mare ghinion. După primele două probe, girocenii ocupau detașat primul loc, cu 17 puncte (un loc întâi și un loc secund). Cum

celelalte opt echipe se aflau departe, la ultima probă reprezentanții noștri aveau nevoie de un singur punct, adică ultimul loc dintre echipele participante, dar să încheie parcursul.

girocenii acumulând 17 puncte, la fel ca ocupanții locului trei, harghitenii din comuna Sânmartin.

Meritușii reprezentanți ai Girocului au fost Cristian Bordea, Marius Saucă, Ciprian Dumitru, Caius Șcutca, Iustin Simon, Răzvan Bordanu, Alin Ardelean și Grațian Cuciureanu.

În concursul serviciilor private, vicecampiona ediției precedente, Giroceana Giroc, nu a luat nici măcar

startul în finala din Covasna, pierzând la limită primul loc la etapa de calificare interjudețeană.

DORIN AGA

Din păcate, girocenii au fost descalificați, fără să primească punct. S-a impus echipa din localitatea suceveană Brodina, cu 18 puncte,

Gala de decernare a premiilor anuale ale Uniunii Jurnaliștilor din Banatul Istoric

În sala de conferință a hotelului Parc din Buziaș, în prezența Senatului Uniunii Jurnaliștilor din Banatul Istoric, a avut loc Gala de decernare a premiilor anuale ale Uniunii.

Festivitatea a fost coordonată de președintele Uniunii Jurnaliștilor din Banatul Istoric, domnul Vasile Todî.

În cadrul Galei, revista-fanion a Uniunii, „Banatul – jurnal al primărilor din Banatul istoric”, a acordat premiile sale primarilor din localitățile cărășene: Oravița și Grădinari, timișene: Gătaia, Jimbolia, Ghiroda, Orțișoara și Coșteiu, iar din județul Arad primarilor din Vinga și Săvârșin.

În cadrul aceleiași Gale, au fost răsplătiți pentru meritele lor: Doru Dinu

Glăvan, redactorul-șef al Studioului Regional Radio Reșița, Stelu Iordache, Sabin Popescu, Gelu Stan, Cornel Ungureanu, Ioan Hațegan și Dinu Barbu, toți din județul Timiș, Costa Roșu, Ștefan Costea, Sorin Munteanu și Ion Berlovan, toți din Banatul Sărbesc.

CLAUDIU GLĂVAN

Președintele Uniunii, Vasile Todî

Senatul Uniunii Jurnaliștilor din Banatul Istoric

Marius Matei înmânează premiul primarului Orțișoarei

ISSN 2247-8035

Colegiul de redacție:

Redactor-șef: Marius Matei

Redactori: Prof. Ion Murariu, Prof. Octavian Gruița, Petru Chira, Dorin Aga, Sever Lazăr

Colaboratori: Prof. Ciprian Cipu, Prof. Silvestru Ștevin, Amalia Gaiță, Bianca Antal, Claudiu Glăvan

Tehnoredactare: Dorin Davideanu

e-mail: luminagiroceana@yahoo.com

Tipărit la

Editura Eurostampa
Timișoara

Bd. Revoluției din 1989, nr. 26

Tel.: 0256-204816

edituraeurostampa@gmail.com

www.eurostampa.ro